

SIONULU ROMANESCU

fóia besericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,
15. Septemb.
1865.

Sionulu rom. ese de dóue ori pre luna, in l. si 15. a
lunei, cuprindendu o cóla si diumetate. Pretítulu pre
unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a.
Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu
postalu.

Nu
6

Prenumerarea se face la redactiune in seminaríulu
gr. c. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10),
si la p. t. domnii corespundinti. Tóte epistolele sunt
de a se tramite la redactiune francate. Corespundín-
tiele nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu
se primescu.

Anulu
I.

CUPRINSULU: Episcopulu Aronu si diplom'a de donatiune a dominiului seminaríulu din Cutu. — Despre indulgentie. — Chiamarea la statulu preotiescu. — Reflectari la „Viét'á lui Isusu“ scrisa de Renan (urmare). — Corespundintie: De langa puinele Ciceului (casu de mórté). Oradea-mare (caletoria apostolica episcopésca, santíre de besericea.) — Inscientiari din provinci'a n. bes.: Archidiece's'a Albei-Iulie (escriere de concursuri profesorali.) Dieces'a Oradei-m. (ordinatiune, denumiri de canonicí onor.) — Amvonulu (ajutorirea seu amórea deaprópelui.) — Ochire prin lumea politica. — Varietati.

Episcopulu Aronu si diplom'a de donatiune a dominiului seminariale din Cutu.

Recunoscatóri'a posteritate nu póte lasá neamintite faptele mari ale barbatiloru sei plini de merite; detóri'a ei e a-le inregistrá, a-le incununá cu laude si a-le strapune din generatiune in generatiune cá totu atátea esemplarie de virtuti demne a fire imitate. Se nu fiu reu intielesu, déca fácia cu unele slabitiuni omenesci, si mai alesu chiaru si cu pecatulu conspirarei spre resturnarea lui Clainu, io numescu pre Aronu unulu din cei mai mari barbati ai besericeí si ai natiunei, cáci la acést'a me indémna sentiementele, zelulu, si constanti'a lui de a-si redicá prin cultura natiunea si clerulu, si io cugetu cá in apretiuirea acestoru calitati eminente voru fi de unu acordu cu mine toti contemporanii, caror'a s'a templaturar'a fericire de a percurge cu atentiune testamentulu acestui mare barbatu. In acést'a se numesce parintele seraciloru, si pre acestu conceptu si-fundéza tóte agendele; prevede emolumentele, ce eráu se resulte din crescerea unui numeru frumosieliu de prunci intr' unu seminaríulu sub inspectiune si conducere intielépta; imbracísiéza acést'a idea cu cea mai firma resolutiune; o numesce muntele pietatei si lucra neobositu la realizarea ei, in convingere, cá unu atare institutu are se reverse scientia si lumina in connatiunalii sei; conchiama clerulu in sinodu, si-dá pre fácia ide'a, se consultéza cumu se se redice acelu seminaríulu, nu lasa nemicu neintreprinsu: de o parte indupleca pre fiacare preotu se contribue câte unu galbinu spre acestu scopu, de alta parte intreprinde visitatiuni canonice ostenitióse se-si póta popularizá ide'a intre credintiosi, si prevediendu, cá esemplulu e midiloculu celu mai eficace in lucruri de natur'a acestui'a, sacrificia cu miile din banii ce si-i crutiase prin viét'á austera si simplitatea imbracamentaloru, si cu ajutoriulu lui Domnedieu redica acelu institutu de crescere.

Aici nu e vorba de seminaríulu santei Treime, scólele si monastirea de asta-di, cáci acestea se redicasera inca pre tempulu episcopului Inocentiu Clainu, oblegandu-se clerulu in savorulu diecesanu din 26 Ianuariu 1738 a contribuí in cincí ani 25.000 fl.; ci e vorba de celu de la port'a castelului metropolitanu, inchinatu nascutorei de Domnedieu. Aceste dóue seminarie si scolele din monastire pre tempulu lui Aronu numerá la 300 prunci,

pre cari episcopulu i-provedeá cu pane, ear dominec'a si in serbatori si cu fiertura.

Aronu acumu si-vedeá ide'a realizata, ci inca nu asecurase subsistinti'a acestoru institute de crescere. Ast'a erá problem'a cea mai grea, problema, spre a carei deslegare se recereá o funtana órecare de venituri, si eata cá impregiurarile-lu favorira si in acestu respectu; cá-ci pre la inceputulu episcopiei lui belulu de succesiune, care se incepuse inca din anulu 1741, perdurá in tóta furi'a sa, si glorios'a imperatésa Mari'a Teresi'a in lipsele finantiale cámu pre la a. 1758 fece de vendiare bunurile fiscale apafiane din Transilvani'a. Aceste bunuri le-cumparase comitele Gabriele Bethlen, carele, parte-pentru cá remasera detoriu erariului regescu cu o suma orecare de bani, parte pentru cá i-veniá cu greu a administrá tóte acele domenuri atátu de resfirate, prin barbati de pusetiune inalta indemná pre episcopulu Aronu se cumpere domenu fiscale din Cutu. Estu domenu corespundeá intentiuniloru episcopului atátu pentru usioratarea administratiunei, fiendu in apropiare, cátu si pentru bunatatea lui intrinseca; din acést'a causalu si cumparà cu 32.000 fl., si la a. 1768 sub episcopi'a lui Atanasíu Rednicu esíse de la curte diplom'a de santiunare aici alaturata. —

Veniturile acestui domenu Aronu le destinase pentru sustienerea junimei din Blasiu si a calugariloru din Alb'a-Carolin'a, insarcinati a invetiá tenerimea in scólele de acolo; resiedinti'a acestor'a inca o redicase dinsulu si prin testamentulu seu despuse, cá in casulu candu s'ar poté recapatá domenu acestei monastiri de la Ord'a, veniturile lui se se incorporeze cu ale Cutului. Cumu s'a pierdutu acelu domenu si ce pasi au facutu archireii nostri spre recastigarea lui, ar fi de mare importantia a-se scí celu puçinu din punctu istoricu. — Administrareá dominiului din Cutu Aronu o lasá calugariloru si egumenului loru, fiendu cá dinsii erau si educatorií junimei, si numai suprainspectiunea o rezervá succesuriloru sei legitimi; ci totdeodata legá de anim'a manipulantiloru, cá sub patronirea episcopiloru se staruiesca a inmultí aceste fundatiuni, pentru cá cu tempu se se póta redicá atari institute de crescere in Fagarasiu, Hatiegu, Halmagiu si Resínari. Testéza mai departe acestoru institute tóta substanti'a adunata din proventele proprie si din colecte pie, 3.000 fl. impromutati statului cu interesele loru legali, tipografi'a reinnoita cu multe spese sub conditiu-

nea, cá in aceea se se tiparésca carti aprobate si benecuventate de episcopulu; testéza vini'a din teritoriulu Petrisatului dinpreuna cu teasculu, pescin'a, mór'a si ospelulu din Troianu, unu pratu in teritoriulu comunei Túr cumparatu cu 100 fl., vam'a de la Nisic'a, elac'a ce faceá Glogovetiulu si Lupulu pentru liber'a macinare pre dóue pietre de la Manarade, cá se se póta lucrá fora spese vini'a seminariale; si fiendu cá ambe morile monastiresci le marise cu câte dóue róte, despuse, cá seminariete se aiba dereptulu a maciná in dinsele fora de vama; le-testà mai incolo vinarsari'a cu tote aparatele, cartile sale pretiöse, granariulu din curte, tote bucatele, beuturile, si detoriele active, pentru cá acestea din urma prefacandu-se in bani se sierbéscá spre sustienerea a loru optu teneri in fundatiunea romana. Pentru preotii dioceseci sale esoperase de la curtea imperiala portiuni canonice de câte 20 de cubule semenatura si de câte patru cara de fenu; ear la a. 1755 concurse la salvarea dinastiei cu 130 calari provediuti din ale sale cu tóte celea trebuintiöse.

Aceste sunt faptele lui Aronu pentru natiune, cleru si statu; cu acestea a reparatu predeplinu reulu, celu facuse inainte de a fi episcopu dandu man'a cu iesitululu Ballog si alti inimici spre restornarea lui Clainu. Déca toti archiereii nostri aru fi urmatu cu acelasi zelu directiunea apucata de dinsulu, institutele nóstre de cultura asta-di ar avé fonduri fórte insemnate, si poporulu romanu transilvanu ar stá pre o nivela a culturai cu multu mai inalta. Ci regeneratorii sunt rari, midilócele conducátorie la unulu si acelasi scopu se diferescu dupa impregiurarile politice si soziale si dupa spiritulu caracteristicu alu tempului.

I. Antoneli.

* * *

Diplom'a donatiunala suna:

„Nos Maria Theresia, Dei gratia Romanorum Imperatrix vidua, Regina Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae Croatiae et Slavoniae, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Styriae, Carinthiae et Carnioliae, Magna Princeps Transsilvaniae, Marchio Moraviae, Dux Brabantiae, Limburgi, Lucenburgi, et Geldriae, Virtembergae, superioris et inferioris Silesiae, Mediolani, Mantuae, Parmae, Placentiae et Guastallae, Princeps Serviae, Comes Habsburgi, Flandriae, Tyrolis, Hannoniae, Kyburgi, Goritiae et Gradiscaae, Marchio sacri Romani imperii, Burgoviae, superioris et inferioris Lusatae, Comes Namurci, Domina Marchiae, Slavoniae, Lotharingiae et Bari Dux, Magna Dux Hetruriae etc. etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: Quod pro parte seminarii in possessione Balásfalva, comitatu Albeni Transsilvaniae adjacente, per episcopum Graeci ritus unitorum Fogarasiensem, quondam Petrum Paulum Aaron, in honorem beatissimae Virginis Mariae Annunciatae erecti, exhibitae et praesentatae sunt Majestati Nostrae litterae quaedam Nostrae fassionales, quibus mediantibus quondam spectabilis ac magnificus Gabriel comes de Bethlen, dum viveret aurei veleris eques, consiliarius Noster status actualis intimus, camerarius, nec non serenissimae archi-ducis Mariae Christinae ut et magni principatus nostri Transsilvaniae supremus aulae praefectus, medio plenipotentarii sui spectabilis ac magnifici Ludovici Caroli Eckbrecht comitis a Dürchheim, consilarii imperialis aulici, totalem et integram possessionem Kutfalva in comitatu Albeni in Transsilvania existentem cum universis appertinentiis me-

morato seminario titulo perpetuae foundationis in et pro triginta duobus millibus florenorum Rhenensium jure perpetuo et irrevocabiler dedisse, cessisse et vendidisse dignoscebatur tenore infra scripto, supplicatumque extitit Majestati Nostrae nomine praefati seminarii humillime, ut Nos quum iam antea aquisitionem ejusdem possessionis Kutfalva consensum Nostrum in favorem sacrae religionis elargitae fuisset, litteras easdem, omniaque et singula in iisdem contenta, ratas gratas et acceptas habentes, praesentibusque litteris Nostris inseri, et inscribi facientes Nostrum illis regium consensum, benevolum pariter et assensum pro dicto seminario gratiose praebere dignaremur, quarum quidem litterarum tenor et verbalis continentia haec est“:

„Nos Maria Theresia, Dei gratia Romanorum Imperatrix vidua, Regina Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Magna Princeps Transsilvaniae, Dux Mediolani, Mantuae Parmae etc. Comes Habsburgi, Flandriae, Tyrolis etc. Lotharingiae et Bari Dux, Magna Dux Hetruriae etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod fidelis nobis dilectus, spectabilis ac magnificus Ludovicus Carolus Eckbrecht comes a Dürchheim, consiliarius imperialis aulicus, tamquam verus et indubitatus fidelis sincere nobis dilecti, spectabilis ac magnifici domini Gabrielis comitis de Bethlen, aurei veleris equitis, consilarii Nostri status actualis intimi, camerarii nec non sere nissimae archi-ducis Mariae Christinae, ut et magni principatus Nostri Transsilvaniae supremi aulae praefecti plenipotentarius, penes litteras ejus plenipotenciales Nobis in specie productas coram Nobis personaliter constitutus, nomine et in persona dicti principalis omnibus et quibusvis oneribus et gravaminibus tam filii Josephi, quam et aliorum, haeredum ac posteritatum ejusdem principalis sui utriusque sexus universarum, omnium denique eorum, quos infrascriptum de praesenti aut in futurum quovismodo tangeret et concerneret tangere aut concernere posset negotium, assumptis et levatis sponte et libere confessus est, pariterque retulit Nobis hunc in modum: quod posteaquam bona in Transsilvania Apafiana fiscalia a. mill. septingentesimo quinquagesimo octavo per aerarium Nostrum Nobis benigne annuentibus plus offerenti venum exposita fuissent, et praefatus comes de Bethlen illa perennali, respective inscriptio jure certa in summa adeptus et consecutus fuisset, memoratamque summam ob ferventis tunc belli Borussici gravissimas circumstantias intra breve tempus aerario regio praefixum ad terminum persolvere debuisset, cum accelerandae hujus persolutionis intuitu, tum spectato honorum situ, quod nonnulla nimium dispersim ita situata haberentur, ut nonnisi exiguo cum fructu per se suosque possideri et gubernari possent, singulariter autem attentis et consideratis quondam episcopi Graeci ritus unitorum Fogarasiensis, Petri Pauli Aaron de Bistra, in cleri sui et sacrae unionis conservationem jugiter impendi solitis conatibus, totalem et integram possessionem Kutfalva in comitatu Albeni Transsilvaniae existentem, una cum praecitatis bonis ipsi comiti Gabrieli de Bethlen obvenerentem, juxta conscriptionem anno millesimo septingentesimo quinquagesimo octavo peractam, praelibato episcopo erga triginta millium florenorum Rhenensium ab eodem ipsi effective praestitam summam pro perpetua foundatione vendiderat, cesserat et transponendam curaverat, nunc vero quo haec ipsius cessio et transpositio tanto validius futurae firmitatis obtineat robur,

priori illi summae supra aestimationem ejusdem possessionis Kutfalva perennalem duobus adhuc millibus Rhensium florenorum ipsi per seminarium cleri uniti in honorem beatissimae Virginis Mariae Annunciatae in Balásfalva erectum superadditis, eandem possessionem Kutfalva, simul cum cunctis utilitatibus et appertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, pascuis, campis, foenetis, silvis, nemoribus, montibus, alpibus, vallibus, vineis vinearumque decursoribus, molendinis et eorumdem locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis ad eandem possessionem de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, sub suis veris et antiquis limitibus existentem, prout ipsi collata fuit, cum omni jure, denuo memorato sanctissimae Virginis Mariae seminario unitorum Balásfalvensi, ex quo proprium fuit ipsius, aquisitionem ex eo ad mentem legum patriarum liberae ipsius dispositioni subjacentem titulo perpetuae fundationis dedit, cessit et vendidit, prout dat, cedit et vendit jure perpetuo et irrevocabiliter, nullum jus nullamve juris et domini proprietatem in praedicta possessione Kutfalva pro se et successoribus suis reservando, ita quidem, ut penes praetactam oneris assumptionem, assumpta ad mentem legum patriarum evictione, ipse haeredesque et posteritates ipsius toties dictum seminarium in pacifica et quieta ejusdem possessionis Kutfalva possessione, aliquo fors legitimae impertitionis casu emergente, propriis sumptibus et fatigiis manutene et defendere teneatur et teneantur, hoc etiam per expressum declarato, quod si ipse vel haeredes posterique et successores ipsius evincere non possent, aut nollent, et per hoc dictum seminarium eandem possessionem Kutfalva in toto vel in parte amitteret, extunc ipsum seminarium ex ipsius praefatorumque ipsius ubicunque reperibilibus bonis ac juribus possessionariis, qualitate quantitate et fructuositate aequivalentibus, omnimodam pro se medio quorumlibet legitimum executorum, nulla contradictione, inhibitione, aut repulsione obstante, desummendi satisfactionem plenariam habeat facultatem. Ad cujus cessionis et venditionis inviolabilem observantiam idem plenipotentarius, nomine et in persona praememorati principalis, ipsum praescriptosque ipsius obligavit obligatosque declaravit et pronunciavit coram nobis manifeste. In cujus majorem fidem Nos quoque hasce Nostras sigillo Nostro secretiori et aulico munitas dandas duximus et concedendas. Datum in civitate Nostra Vienna Austriae, die vigesima septima mensis Ianuarii, anno Domini millesimo septingentesimo sexagesimo octavo, regnorum vero Nostrorum vigesimo octavo, „et subscriptum erat a dextra Maria Theresia m. p., inferius Carolus comes Breiner m. p., a sinistra vero in inferiori margine Iosephus I. b. a Vendermarck, erantque sigillo Nostro secretiori et aulico super cera rubra ductili inpressione communitae, inque papiro regali patenter confectae et emanatae“:

„Nos itaque, praemissa supplicatione Nobis modo quo supra facta clementer exaudita et faventer admissa, praescriptas litteras fassionales, non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas aut vitiatas, sed omni prorsus vitio et suspitione carentes, praesentibus litteris Nostris de verbo ad verbum sine diminutione et augmento variationeque prorsus aliquali insertas et inscriptas, quoad omnes earum continentias, articulos, clausulas et puncta eatenus, quatenus eadem

rite et legitime existunt emanatae viribusque earum veritas suffragatur, ratas, gratas, et acceptas habentes, Nostrum illis regium consensum pro praememorato seminario Balásfalvensi Graeci ritus unitorum praebuimus, prout praebemus benevolam pariter et assensum. Et nihilominus ex pietate et zelo, quo causas sacrae religionis semper prosequimur, proque ampliori etiam in particulari in antelatum, sacratissimae ab Angelo salutatae Virginis incarnati Verbi Matris intemeratae honoribus dicatum, sacrae Romano-catholicae ecclesiae unitorum seminarium propensionis et clementiae Nostrae argumento, totum et omne jus Nostrum regium, si quod in praementionata possessione Kutfalva etiam aliter qualitercunque haberemus, aut eadem et idem Nostram ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concernerent collationem, eidem seminario Balásfalvensi, vigore benignae resolutionis Nostrae per imperialem ac caesareo-regiam cameram Nostram aulicam, vigesima secunda mensis Martii et secunda currentis Decembris anni labentis infrascripti, ad regiam cancellariam Nostram aulicam Transsilvanicam insinuatae dedimus, donavimus et contulimus, imo damus, donamus et conferimus jure perpetuo et irrevocabiliter tenendum possidendum et habendum, salvo jure alieno, harum Nostrarum secretioris et aulici sigilli Nostri munimine roboratarum vigore et testimonio litterarum mediante, quas Nos in formam privilegii Nostri redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportatae. Datum in civitate Nostra Vienna Austriae, die decima quarta mensis Decembris, anno Domini millesimo septingentesimo sexagesimo nono, regnorum vero Nostrorum trigesimo. Maria Theresia m. p., Carolus comes Breiner m. p., Alexander Horváth m. p.“

Despre indulgentie.

Indulginti'a besericésca este iertarea penitintiei, precumu invétia Decretal. capu 4. 14. unde se dice: „Indulgentia est remissio poenitentiae in satisfactionem criminum impositae“. (Indulginti'a e iertarea canonirei impuse spre a face printr' ins'a destulu pentru peccate“.)

Spre intarirea acestei'a producu latinii esemplulu santului Paulu apostolulu in cart. II. càtra Corinteni c. 2., care esemplu cu atà'ta moderatiune si cautela l'au urmatoritu cei betrani, càtu numai acelor'a au concesu iertare, „qui et metu, et lacrymis, et tolerantia, et bonis operibus conversionem opere et non tantum habitu ostenderunt“ (cari atà'tu prin frica si lacremi càtu si prin rabadare si fapte bune si-aretá indreptarea sa nu numai cu verb'a ci si cu fapt'a.)

In seclulu alu XI. in asta privintia a succesu altu soiu de indulgentia a se introduce, precumu marturisesce Van Espen T. I. p. II. tit. VII. c. I. §. 9. 10., „intuitu alicujus operis laboriosi, propter evidentem aut apparentem ecclesiae utilitatem suscepti. Magnum illud opus fere semper fuit arma contra ethnicos, haereticos et schismaticos ferre“ (pentru vreunu lucru ostentiosu, intreprinsu spre folosulu invederatu seau parutu alu besericiei; eara cá unu atare lucru greu s'a socotitu mai totdeun'a a mierge in bataia incontr'a paganiloru, ereticiloru si a desbinatiloru.) Si óre cine nu scie, cà in acestu intielesu s'a facutu espeditiunea càtra Palestin'a incontr'a Saraceniloru in seclulu XI.? Si acestu lucru prin indemnarea pontificelui Urbanu alu II. in savorulu claromontanu la a. 1095 d'antàiu s'a decre-

tatu, apoi în a. 1096 s'a început a se efectua prin canonul propus: „Quicumque pro sola devotione, non pro honoris vel pecunie adeptione, ad liberandam Dei ecclesiam Hierusalem profectus fuerit, iter illud pro omni poenitentia ei reputetur“. can. II. conc. clarom. ap. Harduin, z. v. 1. p. II. col. 1718. (originea din singura evlavie, era nu pentru castigu de onoruri si bani, va caletori la Ierusalimu spre a libera beseric'a lui Domnedieu, caletori'a aceea se i-se scia in locu de canonirea intréga“. Acést'a iertare apoi s'a impartasitu si cu acei'a, cari insi-si nepotendu mierge, au tramisu numai cu spesele lor soldati acolo.

Fia cá din mai multe locuri a santei scripture elucesce, cumca D. n. I. Ch., înainte de ce ar fi vindecatu pre morbosii ce veniau la elu, sub conditiunea „de potu ce-va crede“ iertandu-le peccatele fora vre o penitintia impusa, si asia intogm'a cu intielesulu definitiunei premise a decretaleloru facundu, faptice a instatuitu indulginti'a de sub intrebare: totusi in seclii cei trei primari ai besericei la latini nici o urma a indulgintiiloru nu se gasesce, ci togm'a incontr'a spiritului acestui institutu conciliulu eliberinu la a. 315 tienutu in can. 1. 2. 6. si 7. opresce inca si in ór'a mortiei de la s. cuminecatura pre peccatosii cei mai cu grele peccate insarcinati; pana ce beseric'a orientala in sinodulu anciranu in intielesulu canonului 6. mai indulginte s'a aretatu, prevenindu in fapta ceea, ce a disu mai apoi s. Ambrosiu in cart. I. despre penit. c. 16. „Si quis occulta crimina habens, propter Christum tamen poenitentiam studiose egerit, quomodo isthic recipietur, si ei communio denegata fuerit?“ (déca cine-va avendu peccate ascunse, pentru Christosu va face cu serguintia canonire, cumu va poté fi acest'a primitu denegandu-i-se cuminecarea?)

Dupa emanciparea crestiniloru de sub tirani'a imperatoriloru pagani, sub gloriosulu sceptu alu marelui Constantinu devenindu beseric'a orientala de-sine-statoria, autonoma, in can. 12. a conciliului I. ecumenicu din Nice'a sa asediatu ordulu penitintiloru; era in can. 13. nu numai s'a concesu morbosiloru de a li-se administra sant'a eucharistia, ci prin santii parinti ai besericei resaritene — precumu marturisesce Dupin in istor. disciplinei antice t. I. p. 406. — meletianii si arianii reintorsi de la eresurile loru fure reprimiti in comuniunea besericei, si preste aceea de erau episcopi seau preoti intre dinsii s'au repusu in gradulu si onorea preavuta.

Deci originea indulgintiiloru cu dreptulu se ascrie besericei orientale, ceea ce recunosce si Filipu Chiffletius in editiunea acteloru sinodului de la Tridentu, in carea la asiedimentulu siesiunei XXV. de ref. cá in o continuare la capulu XXI. reproducundu decretulu despre indulgintie, in remarculu de sub b) provóca la conc. I. de la Nice'a. Inse pracs'a de a-se concede asemeni indulgintie numai pana in seclulu alu VII. a fostu retienuta episcopiloru, candu episcopii luandu la administrarea sacramentului penitintiei totu mai desu intru ajutoriu si pre preoti in fine preincetu a trecut tacite exercitiulu canonirei seau ale cannelor disciplinei publice la dinsii, si prin aceea usulu vechiu a indulgintiiloru in beseric'a orientului a disparutu.

Incátu dara beseric'a orientala in puterea autonomiei sale avea ritulu, disciplin'a si usulu sie-si propriu, sínóde si legelatiune destinsse seau desclinite de ale latiniloru, prelanga a caror'a pastrare cá conditiune „sine qua non“ s'a unitu in credintia cá Rom'a in sinodulu din Florenti'a, relasu judecatiei cetitoriului de a demarca: in cátu suntemu noi greco-catolicii deobligati a ne-

supune cannelor, in altmintrea salutarie, ale conciliiloru in beseric'a apusena mai tardiu celebrate? — aceea un'a insemandu, cá de dupa neschimosit'a lege a firei competiesce „suum cuique“.

Ignatu Balcu dela Bistr'a,
prot. si par. gr. c. in Oradea-olasina.

Chiamarea la statulu preotiescu.

„Nec me vixisse poenitet: quoniam ita vixi, ut non frustra me natum existimem“. Cicerone.

Inflorirea besericei nóstre, luminarea, desceptarea si fericirea sufletésca precumu si bunastarea materiale a poporului nostru romanu, — tóte aceste in celu mai mare gradu depindu de la statulu preotiescu, talantulu acestu pretiosu e depusu in man'a preotimei.

Esperienti'a precumu si istori'a ne convingu prea deplinu, cá acele beserici si acele popóre, cari au fostu si sunt fortunate a avé preoti de acei'a, cari intru adeveru au chiamare la statulu preotiescu, cari cunoscundu-si vocatiunea sa sacra, s'au devotatu pre sine cu totulu sublimulu oficiu pastoralu: au fostu totdeun'a si sunt actu preafericite, sunt de modelu altor comunestinesci si producu fruptele, care Domnedieu, patri'a si natiunea le-pretindu de la dinsele. Era dincontra, acele popóre, cari au fostu condemnite de sórte a avé preoti de acei'a, cari neavendu nice o vocatiune la acestu statu sublimu primescu statulu preotiescu numai din motive lumesci; cari nu s'au avantatu inca la aceea idea preamarétia: cá Domnedieu pretinde de la dinsii, cá se-i conduca poporulu seu celu alesu la Olimpulu fericirei; cá dinsii sunt pusi in loculu lui Moise, cá se conduca poporulu romanu la acele fontane salutarie, de unde bendu se nu mai inseteze; si cá loru li-a concreditu Domnedieu, cá din muntele Sinai, care este beseric'a, cu voce puternica se pronuntie poporului voi'a lui Domnedieu, preceptele cele curate divine si fericitorie de popóre; cari nu-si afla alta placere in statulu preotiescu, nice-si cunosc a avé alta misiune mai inalta cá pastori sufletesci, decátu interesulu propriu; cari in urma considera beseric'a si poporulu grigiei lor concreditu numai cá unu midilocu de a traí dupa dinsele: aceste popóre sunt cele mai nefericite in lume; cáci ele vietuindu fóra de nice o doctrina morale, nu cunosc pre Domnedieu, nu-si cunosc destinatiunea sa, nu corelatiunile ce sunt intre omu si omu, intre parinte si fii, fóra cuprinse fiendu de mii de superstitiuni si prejudetie, se stingu in doreri, cá ceea ce nu póte nasce. Despre acesti preoti canta poetulu crestinu: Heu quas non nugas, quæ non miracula fingunt, Ut vulgus fallant, optataque præmia carpant; Inde superstitio, et ludibria plurima manant: Quæ dii, si sapiunt, rident, renuuntque videre. Non pretio, sed amore, Deum vir iustus adorat. Deme autem lucrum, superos et sacra negabunt. Ergo sibi, non coelicolis, hæc turba ministrat.

Deaici, capii dieceselor nóstre, preasantiele sale domnii archierei, intru alegerea teneriloru la statulu preotiescu trebuie se fia cu cea mai mare bagare de séma; prelanga scienti'a, ce se cere la statulu preotiescu, la aceea e de a fire cu cea mai mare atentiune, cá tenerii, cari se primescu in albulu clerului, se aiba intru adeveru vocatiunea necesaria la acestu statu atátu de sublimu si santu, de la care depinde, cá Domnedieu creatorulu

nostru se fia laudatu si preamaritu aici pre pamentu; cá beseric'a nóstra, unita in credintia cu beseric'a Romei si prin urmare intru adeveru beserica romana, corespun-diendu toturor noteloru caracteristice ale unei beserici romane apostolice se inflorésca; cá poporul nostru celu insetatu dupa doctrina se védia lumina si se se scia stimá pre sine cá pre o natiune, pre carea Domnedieu o-a creatu, cá se fia in asemene rangu si demnitate cu alte natiuni culte, create dupu tipulu si asemenarea lui Domnedieu. Tóte aceste beseric'a si natiunea nu le-póte asceptá de la preoti numai cu numele, de la preoti fora de chiamare; cáci numai „Pastoriulu celu bunu si-pune sufletulu seu, pentru oile sale“, sunt cuventele Mantuitoriului Christosu. *)

Caracteristic'a principale dara a unui preotu e vocatiunea la statulu preotieseu. Preotulu trebue se fia cu totulu devotatu binelui si fericirei poporului grigiei lui concrediutu, si nemicu se aiba mai pretiutu si mai santu inaintea ochiloru sei, decátu cultur'a spirituale si bunastarea materiale a poporului seu. Elu cá parinte sufletescu trebue se intrebuinteze tóte midilócele iertate si oneste pentru crescerea si cultur'a spirituale a tenerimeii din parochi'a sa; elu cá pastoriu e indetoratu in conscientia a aretá poporului seu tóte funtanele acele, din care-si póte meliorá si inbunetá starea lui cea materiale; trebue se desradecineze cu tóta tari'a cuventului si cu tóta ocasiunea din anim'a poporului seu principiele acele stricatióse: cá parintii nostri au fostu contenti si cu puçine, aretandu, cá celu ce nu propasiésce cu seclulu in care traimu, acel'a dà inderetu. Cáci natiunea uóstra e legata cu trupu cu sufletu de preotulu seu, du-da-ce se convinge, cá preotulu ei nemicu are mai scumpu, cá fericirea poporului seu; ea atunci e cér'a cea móle in man'a preotului seu, din care elu póte formá cele mai alese embleme, póte cresce cea mai buna si mai alésa ginte. Asia déca preotulu a plantatu in gradin'a sa spirituala — in poporulu seu — aceste dóue plante: cultur'a spirituale si diliginti'a spre a-si inbunetá starea sa materiale, atunci a plantatu in vini'a Domnului acei doi arbori fericitori, cari la tempulu seu voru produce cele mai scumpe si mai alese fructe besericeii, tronului, patriei si natiunei. Arborii acesti'a voru produce apoi cente de teneri bine adapati atátu cu principiele cele sanetóse ale religiunii nóstre cei sante, cátu si cu mintea luminati, cari voru fi cá totu atâte colonne tari besericeii nóstre sante si dulci si amatei natiuni. Memori'a ataroru pastori sufletesci va fi via, si va remané eterna in midiloculu poporului, pre care l'au condusu.

Eata asia numai respundemu chiamarei nostre preotieseci; asia numai documentamu, cá nu amu ocupatu si noi unu spatiu indesiertu in midiloculu lumei; astfeliu numai, fiendu viéti'a nóstra si dealmintrea scurta, va cunoşce posteritatea, cá si noi amu esistatu in lume; astfeliu numai, si nu altcumu, vomu sastisface cuventeloru celoru pline de intieptiune ale stramosiului Pliniu, care díce: „Et quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid, quo nos vixisse testemur.“

*) Observarile preadrepte din acestu articlu ne-sunt binevenite spre a ne-respicá dorulu, nu numai alu nostru ci generalu, cá se incete odata in beseric'a nóstra orísunde asia numitulu moralisii. Noi nu scimu, ce argumente aru mai poté militá prelanga tolerarea si mai departe a acestui anachronismu in seclulu alu XIX. Cáci déca se díce, cá, de nu le dai pre cest'a seuu pre cel'a de preotu, trecu de ceea parte, noi respundemu: „non sunt facienda mala, ut eveniant bona;“ ear déca ni se obieptiuneza, cá in parochiele de 20—30 de case nu voru se mērga teologii absoluti, apoi reulu nu e de apucatu de acestu capetu, ci cu totulu de aiurea, adica de la contopirea mai multoru parochie de acestu soiu intr'un'a. Red.

Sciu io, cá sórtea preotímei nóstre e plina de miserie si de amaratiuni, si puçini numai se potu laudá cu aceea, cá au cele necesarie de ajunsu; dara detori'a preasantíeloru sale domniloru nostri archierei este, cá incátu e numai cu potintia se tenteze tóte midilócele pentru meliorarea sortiei clerului nostru; ceea ce sum convinsu cá o si facu. Apoi pre cei cari au asudatu si asuda cu credintia in vini'a Domnului, cari dau védia, stima, si respectu clerului nostru, cari deaporurea au remasu credintiosi vocatiunei sale, trebue se-i distinga si remunerereze dupa cuviintia, cá se fia o emulatiune nobila in cleru si deplina confidintia intre archierei si cleru. Acést'a pretinde si s. Paulu apostolulu in epistol'a sa I. cátra Timoteu scrisa: „Qui bene praesunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo et doctrina.“ Eara pre cei rei, cari n'au produsu nice producu fructe in vini'a Domnului, se-i castigeze; cáci si Christosu a blastematu smochinulu celu fóra fructe, cá se se usce si se nu mai seduca cu foile sale cele verdi si pre alti caletori insetati.

Insa tóte miseriele si amaratiunile, cari sunt la noi inpreunate cu statulu preotiescu, nu ne escusa de la inplinirea oficiului nostru sacru si sublimu, care de buna voia l'amu primitu pre umerii nostri, si a carui acurata inplinitie nu alta, decátu numai mangaiare spirituale — care nimene nu o póte luá de la noi — ne causéza; dupa díis'a santului apostolu Paulu cátra Timoteu: „Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud duhium, quod nec auferre quid possumus. Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti sumus.“

Scopulu nostru e, a ne apropiá de Domnedieu creatorulu nostru; care scopu numai asia-lu potemu ajunge, déca glorificandu pre Tata-lu nostru celu din ceriuri, aici pre pamentu vomu lucrá din respoteri pentru fericitarea popóreloru, cari ne sunt concrediute spre a-le conduce, pasce, si ferí de tóta reutatea, cá pre unu tesauru scumpu a lui Domnedieu, conformu cuventeloru pronuntiate de oratorulu si filosofulu romanu Cicerone: „Homines ad Deum nulla re propius accedunt, quam salutem hominibus dando.“

Dupa-ce dara chiamarea preotului e luminarea, desceptarea si conducerea poporului la met'a fericirei; eara a luminá, a chiarificá si a conduce pre unu poporu la scopulu destinatiunei sale prin incurcatele cáli a vietiei acestei'a e in stare numai unu preotu eruditu mintalment si sufletescu: nu va fi de prisosu, ba se postesce cá preotii nostri, incátu numai li-se póte, se se ocupe si cu scientiele. Se nu-si uite niceodata preotulu, cá oficiului seu sublimu pastorescu numai asia va poté intru adeveru corespunde, déca va gustá si din funtanile Parnasului, déca va frecventá cu pietate si beseric'a Minervei. Scientiele afara de aceea, cá-lu facu pre preotu mai abilu si mai capace pentru oficiulu seu divin, i castiga totodata stima si respectu inaintea publicului si inaintea lumei culte; i-facu viéti'a mai placuta, si i-sierbescu de solatiu si medicina incontr'a nenumeratelor amaratiuni, cari i-le casiuna nu a rare-ori neamicii luminei si ai culturei omenesci; dupa cumu canta si poetulu romanu:

Gratia Musa tibi, nam tu solatia praebes,
Tu curae requies, tu medicina mali.

Asia Dionisiu celu teneru, dupa ee a fostu restornatu de pre tronulu imparátiei si a ajunsu la stare de omu privatu misera, intrebatu fiendu de cine-va: cá ce i-a folositu Platone si filosof'i'a, cu care atátu de multu si cu atáta placere se ocupá? respunse: „Mi-a folositu aceea, de o

schimbare atâtu de mare a sortiei, ce s'a facutu cu mine, o potu portá cu anim'a liniscita.“

In capetu sciu io, cá dupa zelulu si total'a nóstra devotare oficiului sublimu preotiescu, mai adese-ori in locu de recunoscintia seceramu cea mai amara nemultiamire; inse fia-ne in locu de recunoscintia acelu dulce solatiu, cá ni -amu inplinitu oficiulu, cá amu facutu ce amu trebuitu se facemu cá apostoli. Se ne consolamu si intarimu in vocatiunea nóstra santa cu cuventele cele sublime ale lui Cicerone: „Nici nu-mi pare reu, căci am trairu; pentru cá asia am trairu, încátu socotescu cá nu m'am nascutu indesiertu.“ Se nu perdemu niceodata dinaintea ochiloru aceea, cá noi suntemu urmatorii acelu apostoli, cari nu s'au lasatu prin nemicu a-se intimidá de la inplinitia chiamareiloru. Apoi scimu noi, cá virtutea tot deun'a fostu invidiata; acestu reu invecitu lu-constatéza si clasiculu romanu candu dice: „Nunquam virtutem deserit invidia.“ Noi se ne tienemu de cuventele cele mai scumpe cá aurulu a oratorului romanu Cicerone: „Omnis cura mea solet in hoc versari semper, si possim, ut boni aliquid efficiam: sin id minus, id certe, ne quid mali.“

Asia corespunsiendu vocatiunei nóstre cá pastori sufletesci intru tóte, vomu inplini acelu sierbitiu mamei beserici, tronului, patriei si dulcei nóstre natiuni, cu care suntemu detori cá conducatori, in man'a caroru e depusu tesaurulu celu mai scumpu alu beserice si natiunei nóstre, adica fericirea poporului nostru romanu, si care predereptu-lu si potu pretinde de la noi. Eara nóue, dupa ce amu inplinitu tóte câte numai ni-au fostu cu potintia, pentru luminarea, crescerea si meliorarea sortiei poporului nostru celui scapatatu, pentru binele de comunu, in locu de remuneratiune cu conscientia spalata de invidia, resbunare, si de totu ce e spre stricarea deapropelului nostru, — cari sunt cá atâte vitiuri, ce aréta o anima stricata, la carea inca nu a strabatutu cultur'a cea adeverata, ce imbraiosiéza pre totu omulu cu amóre si fratietate, — apropiandu-ne la altariulu Domnului, dupa esemplulu santului Paulu apostolulu, carele in epistol'a sa I. cátra Timoteu dice: „Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus, sine ira et disceptatione“, se ne ceremu de la Parintele lumineloru cu poetulu crestiniu:

Quas tibi agam grates, o mundi maxime princeps,
Qui me iussisti tam pulchra et grandia coepta
Audere, audentique animum viresque dedisti?
Gloria lausque tua est,
Si qua tamen mihi debetur mercedula, posco
Te Deus hoc, ut quando aderit meta ultima vitae,
Vitae, quam nemo sapiens non novit amaram:
Parcere digneris misero mihi, erimina delens
Omnia quae admisi (heu) mentis caligine caeca,
Atque animam patiare meam requiescere caelo.

Andrea Liviu, canon.

Reflectari la „Viéti'a lui Isusu“ scrisa de Renan.

(urmare.)

Amintindu Renan numele lui Isusu dice, cumca acelu a fostu unu nume tare comunu, coruptu din cuventulu Iosu'a, si cá mai tardiu au inceputu a cautá in elu ce-va misteriosu si o alusiune la rol'a de rescumparatoriu, si apoi spre a o aretá acést'a citéza pre Mat. cap. 1 v. 21, cu tóte cá acolo sunt numai cuventele angerului díse

cátra Iosifu: „nu te teme, Iosife . . . , si ea-ti va nasce tie unu pruncu, pre carele-lu vei chiamá Isusu, pentru cá elu va mantuí pre poporulu seu de pecatele sale“. — Asiadara nu *mai tardiu* au cautatu alusiuni in numele lui Isusu la rol'a lui de rescumparatoriu, cá cuventele aceste s' au dísu din partea angerului inca inainte de nascerea lui. Adeveratu cá numele Isusu Ἰησοῦς e din evreiesculu יהושוע (Iehosiu'a) dupa esilu scurtatu in ישוע (Iesiu'a, Domnediu e ajutoriu), care nume in urm'a demandarei angeresci i s'a si datu lui Isusu indata dupa nascere cu ocaziunea taiarei impregiuru. Renan inse candu dice, cá mai tardiu au cautatu alusiuni in numele lui Isusu la rol'a lui de mantuatoriu, se vede a nu vre a scí de datin'a Iudeiloru, cari se indatináu a dá prunciloru nume de la ce-va impregiurare a persónei ce se nascea, seau a tempului, seau si de la ce-va intemplantia momentósa, si inca in tempurile cele mai vechi indata dupa nascere, ear pre tempulu lui Isusu cu ocaziunea taiarei impregiuru, adica a opt'a dí dupa nascere. Asia Isusu s'a numitu Isusu, pentru cá s'a intrupatu se mantuésca omenimea, Moise s'a numitu Moise pentru cá s'a scosu din apa. Ba si adi numele orientaliloru debue se aiba ce-va insemnatate; deunde intrebandu orientalii pre caletoriulu Niebuhr, ce ar insemná numele lui, nu poteáu crede se nu aiba vreunu nume nice o insemnatate, pentru aceea Niebuhr fú silitu a-si luá numele orientálu Abdalla v. s. d. sierbulu lui Domnedieu (vedi Iahn arch. ed. germ. par. I. tom. II. pag. 280).

Precumu se vede dar Renan néga, cá fiulu lui Domnedieu s'a intrupatu pentru cá se mantuésca omenimea de pecatu. Eata ce fruptu au adusu principiele din 1789, candu adunarea natiunale din Franci'a intre altele a statoritu si aceea, cá pentru principiele sale, de si-su incontr'a religiunei, nimene se nu se póta trage la dare de séma, numai se nu fia conturbatoriu de pace. In staturile unite americane inca e libertate religiunaria deplina; dar pentru aceea negarea divinitatei lui Isusu se pedepsesce. Bibli'a e iertatu a o esplicá in moduri deschilinite; dara totusi fiacare e detoriu a remané, pre bas'a bibliiei, prelanga divinitatei lui Isusu. Angli'a pedepsesce tóta vatemarea de relegiune, căci crestinismulu e bas'a constitutiunei ei cei de modelu. Franci'a in sa cea catolica sufere a se atacá bas'a crestinismului, divinitatei lui Isusu. Ne-aducemu aminte, cá in anulu trecutulu senatulu a respinsu cererea lui Merlin privitória la cartile cele nemorale si cu deschilinite la cartea lui Renan, dicundu, cá nu se póte mestecá in cestuni religióse, cu tóte cá a recunoscutu reulu, care-lu aducu scrierile nereligióse. Asia e candu sunt in fruntea trebiloru ómeni de principiele murariloru liberi!

Se vedemu acumu, ce dice Renan cu privire la espresiunea scripturei „fratii Domnului.“ Firesce cá dupa ce néga, cumca Isusu s'a nascutu din fetióra, intaresce si aceea, cá Isusu a avutu frati trupesci, basandu-se pre loculu din Mateiu cap. 12 v. 46: „si inca vorbindu elu cátra poporu, eata mam'a si fratii lui stá afara pof-tindu se vorhésca cu elu;“ si ear pre Mat. c. 1 v. 25: „si nu o a cunoscutu pre ea pana-ce a nascutu pre fiulu seu celu antáiu nascutu.“ Numai cátu dice, cá fratii lui au remasu necunoscuti, pentru cá cei patru, cari la Mat. c. 13 v. 55 se dícu a fi fratii lui Isusu, au fostu numai verii cei primari ai lui din Mari'a sor'a mamei lui Isusu si din Cleop'a seau Alfeu. — Candu dice Renan, cá Isusu au avutu frati, ear inblatesce paie inblatite de altii. Inca depre tempulu lui Ieronimu si a lui Elvidiu pana in dílele nóstre a fostu multa cértá despre aceea, cá intie-

legu-se sub expresiunea „fratii Domnului“ frati trupesci de ai lui Isusu, seau numai consangeni? De parereea cea de antâiu au fostu Elvidiu si mainainte Tertulianu (?), Ebionitii si cei mai multi esegeti protestanti din dîlele nóstre, pre cari principiulu perscrutarei libere, — in-contr'a carui'a ei insi-si se tanguescu asta-di dîcundu: „in dîlele nóstre acel'a e mai insemnatu scriitoriu besericescu, care debaca mai tare in contr'a religiunei positive,“ (prot. egyházi és isk. lap 1865, 6. sz. 170) — i-a adusu la atát'a, câtu se paru a aduce pre ai sei acolo, cá se créda pre Isusu numai de unu simplu omu mare. Esemplu e Schenkl, cel'a ce cá rectoru seminari-alu intru unu opu alu seu chiaru asia a negatu divinitatea lui Isusu cá si Renan. De a dou'a parere, cumca adica sub fratii Domnului se intielegu consangeni de ai lui Isusu, au fostu santii parinti si esegetii catolici deaporrura. Din parte-mi facu in privinti'a memoratei expresiuni urmatoriele observari. Cuventulu tectstului grecescu *ἄδελφοι frati* nicedecátu nu ne silesce se intielegemu frati trupesci; pentru cá dupa usulu vorbirei versiunei de 70 cá si cuventulu evreiescu *אָח* (ach) insemnéza atátu frate in intielesu propriu câtu si consangénu mai deaprópe. Asia se díce Lotu a fi fostu frate lui Avraamu, cu tóte cá Avraamu i-a fostu unchiu. Iacobu cátra Rachil'a díce, cá e frate cu tata-lu ei, cu tóte cá i erá numai nepotu. Apoi déca intrebamu traditiunea besericesca, acést'a tot deun'a asia a invetiatu, cumca Isusu nu a avutu frati trupesci, ci mam'a sa a fostu si a remasu porurea fetióra, care invetiatura o-a adoptatu de a sa si conciliulu ecum. alu V., tienutu la Constantinopole in a. 553, dîcundu: „*Mariae virginitas ante partum, in partu, et post partum interminabilis*“. Ear déca Elvidiu si urmatorii lui, intre cari e si Renan, spre a atacá fetiori'a cea deaporrura a preacuratei Vergure se provóca la loculu din Mat. c. 1 v. 25 unde se díce: „si nu o a cunoscutu pre ea, pana-ce a nascutu pre fiulu seu celu antâiu nascutu“, noi numai atát'a dîcemu, cá s. Ieronimu le a respunsu de ajunsu. Cuventulu *antâiu nascutu* nu presupune, precumu cugeta Elevidiu si Renan, *dupa aceea nascuti*, ci corespunde cuventului evreiescu *בְּעוֹר* (becor), care e o numire absoluta a totu ce deschide pantecele maicei sale, asia câtu adeseori si celu *unulu nascutu* inca se numiá antâiu nascutu; deunde bine a dîsu s. Ieronimu: „*primo genitus est non tantum post quem et alii, sed ante quem nullus*“. Atáta despre expresiunea „fratii Domnului“, dupa-ce si insu-si Renan recunosce, cá Iacobu, Iosie, Simeonu si Iud'a, cari se numescu in s. scriptura fratii lui Isusu, au fostu numai veri primari cu dinsulu; numai atát'a mai observezu. cá nu potu crede ceea ce díce dinsulu cu privire la Mari'a muierea lui Cleop'a si sor'a preacuratei Fetióre, precumca in Galile'a muierele mai tóte se numiau Marie. Cine ar crede un'a cá acést'a? Mai probabilu e ceea ce díce Egesipu, istoricu besericescu din seclulu alu II., cumca Cleop'a barbatulu Mariei a fostu frate cu Iosifu, mirele preacuratei fetióre, si ear cá ev. Ioanu candu numesce pre Mari'a muierea lui Cleop'a *ἄδελφη* (sora) faciá cu preacurat'a Fetiora, sub *ἄδελφη* intielege cumnata, asia câtu Mari'a muierea lui Cleop'a i-a fostu cumnata preacuratei Fetióre. Acést'a Renan o ar fi potutu scí, dar n'a vrutu, fiendu-i scopulu a nemicí crestinismulu purcediendu pre calea negatiunei.

Trecemu acumu la expresiunea cea mai cutediatoria a lui Renan unde díce, cá Isusu nu s'a dîsu nece pre unu momentu cumca e Domnedieu. — Deunde o scie dinsulu

acést'a? Au n'a dîsu Isusu la Ioanu c. 6: „Eu sum pana vietiei,“ si ear: „cá m'am scoboritu din ceriu, nu cá se facu voi'a mea ci voi'a celui ce m'a tramisu pre mine.“ — „Acést'a e voi'a celui ce m'a tramisu pre mine, cá totu cine vede pre fiulu si crede intru elu se ai ba vietia eterna, si eu voiu inviá pre elu in diu'a cea de preurma,“ — „Acést'a e pana, care s'a coboritu din ceriu. Parintii vostri au mancatu mána si au moritu, ear celu ce va mancá pana acést'a viu va fi in eternu“. La care din urma ocasiune candu au dîsu unii din invetiacei: „Greu este cuventulu acést'a, cine-lu póte ascultá?“ Isusu i-a intrebatu: „Acést'a ve smintesce pre voi? Dara deca veti vedé fiulu omenescu suindu-se unde a fostu antâiu?“ — Candu erá Isusu in beserica in Ierusalimu a dîsu cátra Iudei intre altele: „Eu si Tata-lu un'a suntemu,“ pentru cari cuvente Iudeiiau luatú pietrii se-lu ucida; dar Isusu le-a respunsu: „Multe lucruri bune ve-am aretatu voue de la Tata-lu meu, pentru care din acele aruncati asupr'a mea cu pietrii?“ La care Iudeii au dîsu: „Pentru lucru bunu noi nu aruncamu asupr'a ta cu pietrii, ci pentru blastemare si pentru cá tu omu fiendu te faci pre tine Domnedieu.“ — Candu a dîsu Isusu vorbindu despre Avraamu: „Aminu, aminu ve-dícu voue, mainainte de ce a fostu Avraamu eu suntú,“ a aretatu, cá dinsulu e din eternu, si aceea intru atát'a a scandalisatu pre Iudei, câtu ear au luatú pietrii se arunce in elu. — Tom'a dupa invi-are a dîsu cátra Isusu: „Domnulu meu si Domnedieu meu“, si Isusu pentru acést'a nu lu-a mustratu ci inca i-a dîsu: „pentru cá m'ai vediutu, ai crediutu, Toma; dar fericiti sunt, cari nu au vediutu si au crediutu.“ — Archiereulu Caif'a díce cátra Isusu: „Te juru pre Domnedieu celu viu, spune-mi tu esti Christosu fiulu lui Domnedieu?“ „Tu dîci“ respunde Isusu, cu care expresiune Iudeii respundeau atunci, candu afirmau ce-va fora de a aretá lucrulu cu cuvente esprese, care datina precumu a marturisu Arid'a, fostu prof. in Vien'a adusu din oriente, si asta-di mai este la orientali. Continuandu Isusu a mai dîsu si aceste: „De aci incolo veti vedé pre fiulu omenescu siediendu de a derept'a lui Domnedieu si venindu pre nuorii ceriului“. Atunci archiereulu si-a ruptu vestmentulu dîcundu: „Vorbesc blasteme, ce ne mai tre-bue marturie? Eata acumu ati audítu blasfem'a lui; ce vi se pare voue?“ Atunci Iudeii au respunsu, cá Isusu e vinovatu mortei. L'au condematú dar la morte din cauza, cáci a intaritu despre sine cá e Domnedieu. — In urma Paulu marele apostolu in epistol'a cátra Filipe-ni c. 2. v. 5. — 6. díce: „Carele in chipulu lui Domnedieu fiendu, nu rapire s'a socotitu pre sine a fi elu intog-m'a cu Domnedieu“. — Dupa atáte marturie numai unulu, carile e desbracatu de totu semtiulu religiosu, póte díce, cá Isusu nu s'a numitu pre sine Domnedieu.

Vedemu dar, cá inaintea lui Renan Isusu e numai omu, carele precumu díce Renan a semtítu in sine ceea ce e divinu, cásí unu Cakya-Muni, Platone, s. Paulu, Franciscu de Assisi, inaintea caror'a demonstrarea fisica si metafisica a esistintiei lui Domnedieu ar fi fostu lucru indiferintu, semtiendu si ei in sine ceea ce e divinu. Au nu obtrude Renan prin aceste lui Isusu si barbatiloru amintiti principiulu metafisicei noue, care díce, cá Domnedieu nu existe fóra numai in mintea omului, amesuratu dísei absurde a lui Feuerbach: „Nu Domnedieu a facutu pre omu, ci omulu-si creadia síe si pre Domnedieu?“? Vedi bine cá contrarii supernaturalismului, intre cari e si Renan, nu potú cuprinde cu mintea loru inganfata se esiste ce-va, ce e afara de legile naturei vediute, v. s. d. ce nu potú pipá cu manile. Eaca la ce absurditati devine

mintea omenésca nesupusa auctoritatei divine! Sapien-
tia longe est a superbia. (Eccl. 15, 7.) Ubi autem est
humilitas, ibi est sapientia. (Prov. 12, 2.) Cu totu drep-
tulu a condamnatu dara pontif. Piu alu IX. principiulu,
cà filosofi'a se se subtraga de sub auctoritatea divina si
besericésca. (syll. compl. §. 7. LVII.) —

Cu privire la educatiunea lui Isusu dîce Renan, cà
Isusu a invetiatu a serie si a cití. Numai càtu mi-ar placé
se-mi spuna, de unde scie? Ce e dreptu dinsulu citéza
unu locu din c. 8 v. 6 din ev. lui Ioanu, unde e vorba
despre muierea, carea prindiendu-o fariseii in precur-
vie o a dusu la Isusu; ear Isusu, plecandu-se diosu, a
scrisu cu degetulu pre pamentu. Acumu cine va poté
dîce, cà de aci urméza, cà Isusu a invetiatu a scrie? De
aci numai atât'a sà vede, cé Isusu a scrisu. Totusi dîce
mai incolo, cà e dubiu: óre intielesu-a bine Isusu scie-
rile cele evreiesci in limb'a cea originala? cásí candu n'ar
fi cititu Isusu in sinagog'a din Nazaretu din prof. Isai'a
evreiesce, care locu l'a si esplicatu fora de a-i fi inpu-
tatu cine-va nescienti'a limbei evreiesci. Cadiendu Renan
din o cantradícere in alt'a dîce mai incolo, cà Isusu pu-
çinu a cercetatu scólele Nazaretului, si citéza unu locu
din evangeli'a lui Ioanu c. 7, 15 unde se mira Iudeii,
cumu de scie Isusu carte, cu tóte cà n'a invetiatu? Estu
locu inse e togm'a incontra lui Renan, dupa ce mainainte
a dîsu, cà Isusu a invetiatu a scrie si a cití. Totusi dîce
eara, cà tare amu gresí, candu amu crede, cà Isusu a fo-
stu ignorantu. — Lui Renan nu e probabilu se fia sciutu
Isusu grecesce, cásicumu nu ar fi afora de tóta indoéla,
cà preatunci limb'a gréca erá tare latíta si prin Palestin'a,
asia càtu si apostolii cu esceptiunea lui Mateiu toti au
scrisu grecesce, — neluandu aceea in considerare, cà
Isusu cá acel'a, ce a indiestratu pre apostoli cu darulu
limbeloru si cá isvorulu tuturoru scientieloru, de sine se
intielege, cà a sciutu si grecesce. (va urmá.)

G. Popu, prof. d. s. scriptura.

Correspondintie.

De langa ruinele Cicului, in 8 Septembrie 1865.

In 5 a lunei curinte la cinci óre de demanétia si-mai in-
pliní, prin mórte repentina, cursulu vietiei de 54 de ani inca
unu demnu barbatu, adevratu fidelu conducutoriu de poporu si
neobositu preotu alu diocesai Ghierlei — preanonratulu domnu
Demetriu Grauru, parochulu si v. protopopulu Betlénului.

Repausatulu n'a crutiatu in viétia-si nemicu pentru inain-
tarea binelui comunu, pentru redicarea si glori'a natiunei sale, si
pentru infrumsetiarea caseloru lui Domnedieu. Acestu zelu alu
seu inflacaratu, acést'a iubire de natiune si-le a demustratu de
ajunsu si numai cu colectele cele insemnate, administrate pre totu
anulu maritului guvernului diocesanu spre distribuire, si facute spre
diverse scopuri laudabile, ear in deosebi spre ajutorarea studintí-
loru lipsiti, cu sum'a caroru colecte totdeun'a escelá, desí proto-
popiatulu Betlénului nu se póte numí togm'a dintre cele mai
mari. Sub protopopi'a adormitului in Domnulu si prin neobosin-
tiele lui se edificá si cas'a protopopésca din Betlénu, planisata
sub protopopii precedinti, care casa póte sierbí de modelu pentru
locuintiele parochiali oríştunde redicande. Eara cumca repausatulu
a staruitu si pentru infrumsetiarea si marirea caseloru lui Dom-
nedieu, se vede si din acea impregiurare, cà inca in 4 l. c., diu'a
penultima a vietiei sale, mai santí si depuse o piétra fundamen-
tala la o beserica nóua, ce e de a se edificá in Vireagu, districtulu
protopopesu mai susu laudatu.

Cu dreptu plangu dara respectivii credintiosi pierderea unui
astfelu de pastoriu; dara pierderea-i mai deaprópe si mai tare o

semtiescu dóue fice ale repausatului, dintre cari un'a inca
neasiediata.

Osementele-i in 7 Septembrie se petrecura cu onórea si so-
lemnitatea ouvenita la locasiulu eternitatiei. — Se dicemu dreptu-
aceea pre mormentulu bunului preotu cu totii din anima: Fia-
tierin'a usióra si amintírea eterna!

I. Papiriu Popu, administr. v. prot. si par. gr. c.

Oradea-mare, 5 Septembrie 1865.

Lumin'a cea binefacutória a credintiei cei adeverate se la-
tiesce cu incetulu intre poporulu nostru, carele a inceputu a pre-
cepe, cà dinsulu cá surcelu alu Romei vechie trebuie se se apro-
pia de mam'a sa si in credintia, in acea credintia, despre carea
dîce santulu Paulu, cumca se vestesce in tóta lumea. Poporulu
nostru a inceputu a precepe, cà credintí'a sa si-a adusu-o de la
Rom'a, unde a fostu si e pana asta-di si va fi totdeun'a piétr'a,
pre carea a asediatu Christosu beseric'a sa si pre carea portile
iadului nu o voru sferimá. Romanulu, de si impiedecatu prin
diverse metechne, scio totusi preabine, cà pap'a de la Rom'a,
cumu-lu numesce si celu mai simplu, e capulu celu adevratu alu
besericei lui Christosu aici pre pamentu, e capulu, pre care l'a
recunoscutu tóta anticitatea crestina, santii parinti si conciliiele
inpreuna cu credintiosii de urmatoriu alu santului Pietru in
scaunu si in potere.

Acést'a desceptare consolatória a Romanului nu e de mi-
ratu, càci scimu, cà adevurul póte fi multu tempu ascunsu, dar
in urma totusi strabate printre nuorii cei grosi ai intunerecului
si triumféza, pentru cà-si are originea de la Domnedieu. Trium-
fulu adevurului trebuie se impla de bucuria animele tuturoru ce-
loru binesemtítori, ear cu atâtu mai vertosu a acelor'a, cari asuda
intru latírea lui intre poporulu nostru. De aceea me semtiu fe-
rice, cà potu referá in acestu organu besericescu, despre o atare
solemnitate triumfala, la carea fù martoru tienutulu Muresiului
si mai alesu comun'a Semlacu, unde in diu'a de santa Maria se
santí beseric'a de nou edificata intre concursulu credintiosiloru
din tóte partile.

Comun'a Semlacu', asediata pre tiermurele celu dreptu alu
Muresiului, in comitatulu Aradului, s'a intorsu in sinulu be-
sericei nóstre in anulu 1855/6 prin staruintiele apostolice ale re-
pausatului episcopu de Oradea-mare, Basiliu baronu de Erdélyi,
si totu prin ostenelele acestui arhieru s'a esoperatu edificarea
unei beserice maretie pre spesele fundului religionariu. Edificarea
si instruirea interna a besericei s'a complinitu prin nesuintiele
neobosite ale preabunului si zelosului nostru archipastoriu, dr.
Iosifu Papp-Szilágyi, carele in 24 Augustu plecá càtra Semlacu
spre a santí beseric'a intru onorea adormirei santei Vergure.

In acést'a caletoria apostolica, Ilustritatea sa se abatù si la
parochi'a gr. c. din Simandu, unde fù intempinatu cu bucuria
mare. Ací in capel'a interimala tienù poporului adunatu o in-
vetiatura pastoralá, mangaiandu-lu si intarindu-lu in credintia;
apoi mergundu in scóla esaminá pruncii din catechismu si biblia
si inmanuá preotului localu o sumulitia spre a cumpará carti pentru
pruncii cei mai lipsiti, eara pre parinti-i indemná se-si dee pruncii
la scóla, aretandu-le càtu de mare e lips'a se ne luminamu. In-
ainte de a plecá mai departe mai vorbí cu poporulu, dandu-i
svaturi bune se-si pastreze mosfele, se nu le vendia la straini s. a.
— Aici nu potu se nu amintescu portarea cea instrainatória a
judelui cercualu din Simandu, d. S., carele se dîce pre sine a fi
romanu, carele inse precandu Ilustritatea sa esaminá pruncii, in
locu de a remané in scóla se duse afara dicundu càtra unii: „Aid
se mierzemu afara, cà acést'a nu se tiene de noi.“ Óre adevratu
se fia aceea, cumca ingrigirea de scólele poporali nu se tiene in
parte si de deregutorii politici? Cumu se ne esplicamu aceea disa
a domnului jude cercualu? càci noi nu potemu crede, cà domni'a
sa a scapatu acele cuvente, pentru cà cá gr. orientalu se aflá intr'o
scóla gr. cat. — — —

Continuandu caletori'a si ajungundu in protopopiatulu Muresiului la opidulu Pecic'a judele cercualu cu represintantii opidului primii pre ilustrulu ospe in numele comunei cu o cuventare acomodata, asia si protopopulu Muresiului, cu carele erau mai multi credintiosi din districtu. Ilustritatea sa le-respuse cu cuvente dulci multiamindu-le.

Sambata in 26 Augustu pasindu pre otarulu Semlacului fii intempinatu ospele doritu de paroculu locului, Augustinu Pelle, carele incungiuratu de multime de credintiosi descoperii Ilustritatea sale bucuri'a sa si a credintiosiloru, ca potu salutii pre parintele celu adevveratu, carele necrutandu greutatea caletoriei indepartate vine la dinsii se le santiésca beseric'a, ca si carea nu se afla in tienutulu acel'a. De aici pana in comuna miersera inaintea Ilustritatea sale multime de fetiori calare cu steaguri natiunale, mustrandu-si cu mandria caili cei infrumsetiati cu covore lucrate de manile Romaneloru, eara betranii miergeau in carutie atatu inainte catu si dupa trasur'a preaiubitului archipastoriu. Bucuri'a era universală si nespusa, carea si mai viu se manifestii la intrarea in comuna, unde micu si mare in vestimente serbatoresci alergii se-si vedii pastoriulu apostolescu si se audia din gur'a lui invetiatur'a crestinésca, invetiatur'a mantuitoria, depusa si concrediata de Mantuitoriulu santei nostre beserice. Descalcandu ospele cu suit'a sa in cas'a destinata pentru dinsulu, indata dupa primirea represintantiei comunalesi intre poporulu adunatu, conversii cu dinsulu si multiamindu-i pentru intempinarea stralucita i-spuse, ca inainte de prandiu va se se rapeda inca si la vecin'a comuna Siaiteniu. Afabilitatea indatinata a Ilustritatea sale intru atata surprinse bunulu nostru poporu, catu-lu audiai dicundu: „*Alduésca*-lu Domnedieu, ca bine scie lipsele si datinele nostre, cumu scie vorbi cu noi, se vede ca e de neamulu nostru romanescu“.

Candu era tempulu de plecatu la Siaiteniu vedeai fetiorii care de care intrecundu-se, ca se morgia inainte calare, eara betranii aruncundu-se in carutie, ca se-si petreca archipastoriulu la fratii din vecini. Intre Semlacu si Siaiteniu, unde e deodata si marginea comitatului aradanu decatra Cianadu, erau asceptandu calareti din Siaiteniu si mai multe carutie cu fruntasii comunei, cari insocti de cei din Semlacu petrecura pre inaltulu ospe intre orari de bucuria pana in comuna, unde era poporulu adunatu dinaintea capelei interimale. Paroculu locului in ornatu besericescu bineventii pre iubitulu episcopu intr'o cuventare acomodata descoperindu-i bucuri'a, ce o semte poporulu credintiosu, caci e fericitu a-si vedii parintele, carele a venitu se-lu mangaie si se-lu invetie. Ilustritatea sa respundiendu la cuventarea preotului dede poporului invetiatura despre vieti'a crestinésca, lu-indemna se fia tare si constante in credintia si lu-asigura, ca cea mai viua a sa dorintia este, se vina catu decurundu si se santiésca si la dinsii o beserica ca in Semlacu, unde asemene a trebuitu se fia poporulu multu tempu numai cu capela. Dupa acesta intrandu in capel'a interimala se tienii liti'a prescisa, dupa carea mergundu in scola Ilustritatea sa binevoii a esamina pruncii. Inainte de a se intorce la Semlacu mai cautii cu deamenuntulu cas'a si loculu, unde e asediata capel'a si scola, si in urma visitii si cas'a parochiala. Pre prandiu fii eara-si in Semlacu in cas'a parochiala.

La sunetulu campaneloru pre la 5 ore incepii poporulu a se aduna la beserica santinda, de unde la 1/26 preotimea si poporulu mierse cu procesiune dupa archipastoriu, carele venindu indata incepii santirea besericei in modulu prescisu in ieraticu. Multimea poporului, carele n'a mai vediutu santire de beserica, era atatu de mare, catu n'avea loru destulu in beserica cea altcumu forte ampla. Deabia dupa 9 ore sera se finira cele prescise si mane-dii in 27 Augustu se continua santirea ducundu-se relieviele seau moscele in procesiune si asiediandu-se in altariu, pre carele apoi, dupa ce s'a sigilatu si acoperitu, se incepii antaia santa liturgia. Dupa evangelia se sui preabunulu archipastoriu pre cathedra, de unde indrepta catra poporulu adunatu o cuventare

plina de invetiatura, in carea Ilustritatea sa desfasiura in modu forte poporulu si usioru de preceptulu detorintiele omului crestinu, unitatea si puterea besericei si-lu invetia, ca Romanulu si-a adusu credintia de la Rom'a si ca de acesta trebuie se se tienii; mai incolo i spuse folosele, ce le-a castigatu poporulu romanu din uniunea cu mam'a beserica romana si dede multiamita Atotpotintelui, ca l'a invrednicitu a santi acesta beserica, carea se fia semnulu triumfalu alu religiunei cei adevverate. — Dupa sant'a liturgia pre la 1 1/2 ore se presentara Ilustritatea sale mai multi onoratorii si unele deputatiuni, precumu: parochianii din Macou, Romani si Ruteni; unii tierani de preste Muresiu din Banatu, cari venisera, cumu diceau ei, se vedii pre episcopulu celu romanescu. Acestor'a le-spuse Ilustritatea sa intre altele, ca are sperantia tare, cumca va mai convenii cu dinsii pre tiermurele Muresiului, carele desparte dicea nostra de cea lugosiana, la ce tieranii romani cu sinceritatea ce caracteriseza pre Romanu respusera: „*Dee Domnedieu, Mari'a Ta, se Te potemu vede macaru si la noi preste Muresiu*“. In urma Ilustritatea sa dede unu prandiu splendidu in cas'a parochiala, unde era adunata o cununa frumoasa de barbati si femei din sinulu intielegintiei nostre. Poporeni semlacani inca au datu prandiuri intru onorea dilei ospetandu pre strainii, ce au concursu la acesta serbatoru rara.

Decatra sera pre la 5 ore se despartii preaiubitulu archipastoriu de credintiosii din Semlacu luandu-si calea catra Oradea. Nici la reintorcere n'au lipsitu intempinari cordiale din partea credintiosiloru; asia in 28 Augustu escurse Ilustritatea sa din Chisneu si la parochia gr. cat. din Sintea, unde fii primitu cu cea mai viua bucuria de protopopulu districtului si de preotime intre multime de poporu, carele tramisese inaintea ospelui calareti cu steaguri natiunale. La acesta primire-ti saltii anim'a de bucuria audiendu cantarile de bineventare, ce le-escortara vreo cativa teneri din gimnasiulu beusianu si oradanu cu atata precisiune, catu meritara laud'a si indestulirea tuturor'a. Dupa o invetiatura crestinésca, ce o tienii archipastoriulu poporului adunatu sub ceriulu liberu, intrandu in capela se cantii docsologi'a. In urma inspectorulu dominalu alu archiducelui Iosifu areta Ilustritatea sale loculu, ce l'a datu Inaltimea sa archiducele cu unu pretiu forte moderatu pentru edificarea besericei. Poporulu audiendu despre asta cesiune cumu amu dice mai multu gratuita prorupse in fericitari pentru Inaltimea sa archiducele. Dupa acestea se intorse ospele la Chisneu, fiendu petrecutu de unu banderiu stralucitu, si in diu'a urmatoria-si continua caletori'a pana la Oradea-mare, unde ajunse sanetosu si in pace.

Intru acestu modu se fini escursiunea apostolica, din carea archipastoriulu nostru preaiubitu castiga cea mai viua consolatiune spirituala si poporulu fii ferice a-si vedii parintele celu iubitoriu si a audii din rostulu lui invetiatur'a cea mantuitoria.

Sunt unii, cari dicu, ca poporulu nostru, deca si afla odata adevverulu credintiei, intru acest'a nu e constante, ci alerga incocesi incolo. Atari aru fi trebuitu se vina la Semlacu si Siaiteniu, se vedii cata taria adevverescu poporeni nostri in credintia loru. Semlacanii in impregiurari fatali au fostu tari si paciinti, desi aveau pana acumu numai o capela simpla, in carea nu poteau incapa cele doue mii de suflete, din care sta amintia parochia. Acumu avendu ei beserica marétia, ca si carea nu e in totu tienutulu acel'a, si fiendu condusi de preoti culti-si zelosi, nu e indoela, ca cu atatu mai vertosu voru propasi si se voru intari in credintia si in tote virtutile crestinesci. Asemenea si credintiosii din Siaiteniu, cari in anulu 1863 in numeru mai mare de doue mii de suflete au trecutu in senulu besericei nostre gr. cat., voru fi cu asceptare pana li se va face si loru beserica asemeni de marétia ca cea din Semlacu. Se multiamimu dara pentru tote aceste Atotpotintelui, si se ne straduimu cu totii in armonia a contribuii dupa poteri la inffiorirea santei nostre beserice si print' ins'a a inainta cultur'a, luminarea, binele si fericirea pamentésca si cresca a bunului nostru poporu.

Teodoru Rosiu.

Inscientiari din provinci'a noastră besericésca.

Archidiecees'a Albei-Iulie.

Devenindu in vacantia profesur'a de musica vocala si instrumentala la gimnasiulu din Blasiu (impreunata cu léfa anuala de 500 fl. v. a. si cortelu naturalu), cumu si profesur'a de lucrari de mana femeesci la scól'a de fetitie din Blasiu (cu léfa anuala de 420 fl. v. a. si cortelu naturalu), pentru ambele se escrie decàtra ordinari-atulu metropolitanu concursu pre 1. Octobree a. c.

Diecees'a Oradei-mari.

I. Ordinatiune. Prin cerculariulu episcopescu din 30 Augustu a. c, numerulu 825, se dà de scire preotímei diecesane, cumca venerabilulu consistoriu a decisu, cá la ajutorarea preparandiloru spre statulu invetiatorescu se concurga si credintiosii in asia modru, cá 1000 de suflete se contribue pre anu 10 fl., 500 de suflete 5 fl., eara 300 de suflete 3 fl. v. a. Aceste contribuiuri sunt a se raspunde in dóue rate: cea de antàiu cu capetulu lui Septembree, cea de a dóu'a cu capetulu lui Fauru. Bani sunt a se stringe din dàri de bunavóia in beserica, spre care scopu se ordinéza se se pórté in tóta dominec'a si serbatórea tasulu. In câtu nu aru ajunge banii adunati astfeliu spre implinirea competintiei, se va adauge din casea beserice; asemenea si ce va intrece cum'va de la sum'a detorita, va remané respectivei beserici.

II. Sciri personali. Maiestatea sa imperatulu s'a induratu preagratiosu a denumí, cu iertarea tacsei, de canonici onorari la capitululu nostru gr. c. oradanu pre urmatorii preaonorati domni: **Pietru Papp-Dályai**, parochu in Pociaiu; **Michaelé Véghseő**, parochu in Hosszú-Palyi; **Ioanu Ciuc**, vicearchidiaconu si parochu in Soporulu de diosu; **Teodoru Kóváry**, directorulu gimnasiulu din Beiusiu; **Alesandru Papp-Moys**, vicearchidiaconu si parochu in Béél; si **Ioanu Darabanth**, vicearchidiaconu si parochu in Vetisiu.

Amvonulu.

„Miergundu invetiati tóte popórele; botediandu-i pre ei in numele Tatalui si alu Fiiului si alu Spiritulu santu; invetiandu-i se padiésca tóte, câte v'am demandatu vóue“ — cu aceste cuvente infientià Mantuitoriulu n. I. Ch. in institutulu seu de mantuire, in beseric'a crestina, oficiulu magisteriulu seu deregutori'a predicarei.

Scopulu acestui oficiu preainsemnatu e, cá printr' insulu credintiosii se se aduca la cunoscerea, primirea si urmarea adeveturiloru santei noastre religii de Domnedieu descoperite, cá in padírea acelor'a se se intarésca si cá astfeliu se devina fericiti in veaculu acést'a si in celu ce va se fia. Insa usioru va intielege fiacine, cá spre ajungerea acestui scopu maretiu instruirea catechetica a tenerimeii nu e, nu póte fi destula, cá un'a, ce lasa totdeun'a mai multe stirbine in invetiarea si scienti'a relegiunei; si acést'a din mai multe cause, ear mai alesu pentru cà instruirea din copilaria seu de multeori e de totu neglésa, seu a dóu'a pentru cà ea preste totu nu se estinde la intregu cuprinsulu adeveturiloru religii narié. Dara si abstragundu de la tóte aceste, intrebamu, pentru cine, fia cultu fia necultu, nu e inaintarea si intarirea in religiea lui Isusu Christosu, in acésta filosofia cerésca, cumu si neincetat'a inbarbatore si in-

demnare spre virtutile demandate de dins'a, o lipsa neprecurmata?

Fačia cu acestu adeveru nedisputatu unde e acelu fiu credintiosu alu besericeii noastre, care se nu suspine, vedindu, câtu de tare e neglésa in beseric'a noastră de ritulu grecescu chiaru acést'a parte esintiala a cultulu divin, chiaru acestu ramu de capetenia din oficiulu unui pastoriu sufletescu? Pre cine se nu-lu dóra, se nu-lu sagete pana in anima la audiulu imputariloru dorere! nu nedrepte, ce ni-le facu strainii, dícundu, cà beseric'a noastră a incetatu de a fi beserica *invetiatória*, ci e numai *administratória* de sacramente (ecclesia non docens, sed tantummodo celebrans?) — —

Asta stare a lucrului, si inca mai multu provocarea respectiva ale unoru preastimati domni si amici ai nostri, cumu si preste totu dorulu de a poté fi cu diuariulu nostru spre câtu mai mare folosu si ajutoriu si onoratei noastre preotíme, ce asuda in pastorirea sufletelor, ne-misicara se deschidemu rubric'a presinte, intru carea cu ajutoriulu Celui de susu vomu se cuminecamu din candu in candu atátu *predice* gat'a, compuse intr' unu stilu câtu mai poporalu si cu neincetata privire la lipsele morali de adi ale credintiosiloru nostri, câtu si in fiacare numeru unu feliu de *lecsiconu* de materie de predice in ordine alfabeticu, aducundu pentru fiacare materia a) locuri alese din ss. parinti; b) locuri din s. scriptura (cari inse pentru angustímea columnelor nu-mai le-vomu indegetá, supunendu, cà fiace preotu seu beserica va fi posiediendu bibli'a); c) esemple si asemenari; d) motive; e) midilocce, prin cari se urmatorimu cele propuse; f) mai multe schelete de conciiuni.

Noi incepemu asta-di cu lecsiconulu de predice intru aceea sperare, cà capacitatile noastre, cari se voru fi aflandu chiaru in pracs'a vietiei pastorale cá parochi, si cari prin urmare cunoscú mai deaprópe si mai bine impregiararile si necesitatile morali ale poporulu nostru, nu voru pregetá in privinti'a partii celeialalte, ce venimu a anuntiá pentru rubric'a „amvonulu“, a ne intinde in interesulu binelui comunu cu amicétiá mana de ajutoriu.

Domnedieu se binecuvente si acést'a nesuintia a noastră!

Ajutorirea seu amorea deapropelui.

I. Locuri din ss. parinti. O nemarginit'a blandétiá a lui Domnedieu! O nespusa bunetate! Elu ne promite o rescumperare, déca ne iubimu unulu pre altulu si facemu unulu altui'a aceea, ce ne lipsesce; totusi anim'a noastră este destulu de sumétiá si nemultiumitória, a lucrá in contr'a aceluia, a carui porunca este o binefacere. S. Laur. Justin. —

Adeverat'a amóre nu semte amaréla, ci dulcétia; deórace sor'a amorei este dulcétia, precumu si sor'a urei amarél'a este. Aug. 1. 3. Confess. — In iubire seraculu este avutu, si fora iubire avutulu este seracu. Iubirea face necasurile de suferitu; ea intieptiesce in fericire; ea ne intaresce in suferintiele grele; ea ne face voiosi la fapte bune; ea ne apera si ne scutesce mai bine cá orice in ispité; ea ne face ospitali, amicali intre fratii credintiosi, si rabdatori intre fratii vicleni. S. Aug. de laude charit. — Tu nu iubesci pre deaprópele cá pre tine insu-ti, déca tu nu-lu conduci si pre elu càtra binele, la care tu nesuesci. — Nemica nu este atátu de duru si atátu de ferosu, incátu se nu se póta invinge prin foculu amorei. Aug. de morib. — Pre toti ómenii se-i iub esci deasemenea; dara déca nu poti folosí toturo-

ru, folosese seau ajuta macaru acelor'a, de cari esti legatu prin vreo sórte. Aug. lib. I. de doct. christ.

Cine nu-si póte tiené curata cas'a sufletului seu, cumu va curatí acel'a anemele altor'a? S. Ambros. 1. de dignit. sacerdot. — Nu ve iubescu pre voi, pre cari v'am nascutu prin evangelia, mai puçinu, decumu v'asi iubí, déca v'asi fí primitu prin casatoria; deórace darulu este mai puternicu spre a iubí, decâtu natur'a. Ambr. de offic.

Sunt multe lucruri, care-su frumóse si placute, inse nu-su morali; sunt eara multe lucruri, care-su frumóse si morali, inse nu-su placute. Dara in iubire-su amendóue impreunate. S. Chrisost. hom. 2. de Iob. — Unde este alu mieu si alu teu, acolo este cérta si multu reu intre frati; unde acestea lipsescu, acolo este pace si linisce. S. Chrisost.

Iubire se avemu càtra orícine; inse prea mare familiaritate nu folosese. S. Bern. de imit. Chr. 1. — Fora iubire lucrulu nu are nice o valóre, prin iubire si celu mai micu lucru devine meritoriu si placutu lui Domnedieu. Lib. de. imit. Chr. 1. c. 15.

Omulu este facutu pentru ajutoriulu impromutatu. Senec. c. 43. de ira. — Nesuesce-te a ajudá pre amici in lipsa. Sen. in lib. de mor. — Cine póte ajudá omului espusu la periculu, si nu-i ajuta, insulu este ucigasiulu lui. Sen. in prov. (va urmá.)

Ochire prin lumea politica.

(din 1—14 Septembrie.)

Cronica interna. In periodulu acest'a, si mai ver-tosu in inceputulu lui, erá orisonulu politiceí preste totu cámu acoperitu de nuori. Abia nesce radie nu prea lumínóse se iveau pre urm'a celoru trecute, pana-ce càtra finea lui ne-aparù unu sóre electricu, si atinse pre toti intr' unu modu suprindiatoriu. Elu atinse cu radiele sale atátu pre cei ce dormiau in letargi'a nepotintiei, câtu si pre cei ce-lu asceptau cu doru si sete, temendu-se cà nu-lu voru mai vedé resarindu.

Denumirile comitiloru supremi se continuara ne-interruptu si se continua si acumu. Dorinti'a nóstra, ce ni-o respicaramu in asta privintia pentru Timisioreni, e inca totu numai sperantia, si-i asceptamu curend'a realisare. — Domnului ministru Belcredi i-urmá si d. Majláth cu unu cerculariu, desí diverginte de a celui de antáiu. In cerculariulu ministrului de statu se considera cámu binisioru cerintiele natiunalitatiloru, pana candu acestu din urma le-trece cu vederea. Nu mai puçinu laudabilu e cerculariulu emisu de dómnnulu ministru de justitia Komers càtra toti pretorii supremi, unde se dechiara decisu incontr'a proceselor tendintióse politico-natiu-nali. Constitutionalismulu din 1861 prochiama-se legile si starea dreptului publicu de la 1848. Inse asemeni dorintie manifestate din unele parti de astadata rema-sera nerealisate. Ce va aduce diu'a de mani cu sine, vomu vedé.

„De unde nu-i focu nu ese fumu“, díce Romanulu. Mai pana ieri alalta-ieri ne-spuneau mai multe diurnale din Vien'a, cumca actele oficiali, referitorie la conchia-marea dietei transilvane, se fia si tramise de la cancela-ri'a de curte, precumu si alte despusetiuni in privinti'a multu probatului mare-principatu se fia si facute, si cumca câtu de curendu le vomu cetí in foile oficiali scl. Acést'a multi nu voieau se o créda, seau celu puçinu prevedeau multe piederu in calea loru. Dara de ce te

temi, nu scapi. Diplom'a din Octobre -si primí prim'a lovitura. Diurnalulu oficiosu „Wiener Zeitung“ ne-sur-prinse cu patent'a Maiestatei sale, carea convocandu diet'a Transilvaniei in Clusiu pre 19 Novembre a. c. pre bas'a articolului de lege XI. din a. 1791., disolva totdeodata pre cea din Sabiiu cá provisorica. Dieta de nou conchia-miata are se se ocupe numai si eschisivu cu revisiunea articolului de lege I. din 1848, care tractéza despre uniunea Transilvaniei cu Ungaria. In privinti'a drep-tului de alegere laudatului artielu XI. din 1791 i-se fece o octroare prin patent'a imperatésca, admitendu dins'a la alegeri si din clasele poporului mainainte neindreptatíte pre cei ce platescu 8 fl. dare drépta fora darea capului si aruncature. Comitetele pentru alegeri se voru compune de capii municipalitatiloru pre bas'a instruitiunei din 25 Marte 1861, impartasíta prin decretulu de curte din 26 Marte a aceluasi anu sub numerulu 886. Preainalt'a patenta ne mai spune, cumca preabunulu monarchu s'a ingrigitu, cá in celealalte parti constitutive ale dietei se se primésca si din clasele locuitoriloru mainainte nein-dreptatíti. De comisariu dietalu se denumesce comitele Lud. Crenneville. — Evenimentele dara, ce ne-stau la usia, sunt pentru noi Romanii fórte serióse, din inva-luél'a caror'a numai cu unu midilocu vomu poté esí triumfatori; ear acelu midilocu se chiama — soli-daritate.

Cronica esterna. Tractatulu de Gastein fuse mai pana ieri alalta-ieri obieptulu celu mai interesantu alu diurnalisticiei. „Morning Post“ suprinse lumea cetitória cu nesce articuli secreti ai conventiunei de Gastein. Acesti'a se fia adica: cumca Austri'a primesce asupra-si ingrigirea de principele de Augustenburg, Prusi'a va capeté cá desdaunare banésca de la Austri'a principa-tulu Holstein, eara Prusi'a se indetoresce a proieptá la senatulu confederatiunei de Francfurtu asecurarea teri-toriului, ce-lu posiede Austri'a. Dar nu tóte câte díce „Morning Post“ sunt de a se primí de bani buni. Unu telegramu din Parisu precumu si alte diurnale germane demintíra curendu faim'a despre acei articlii.

Din Florenti'a ni-se adeveresce scirea totu mai multu, cumca cabinetulu presinte nu va se demisiunedie in corpore inainte de intrunirea represintantiloru tieei. Ministrulu de interne d. Natoli va conduce si mai de-parte ministeriulu de invetiamentu.

Armi'a francésca din Rom'a numai ce se pregatesce de calatoria, si pre finitulu a. c. spunu cu totadinsulu cà se va impuçiná. — Santulu parinte va tiené consistoriu in 25 Octobre si in alocutiune se díce cà va atinge si negociatiunile cu Florenti'a, cari in dílele trecute, ince-pute fiendu din nou, ear se intrerupsera. — Mare sen-satiune face in Itali'a si in Franci'a botediulu principelui de coróna a Portugaliei. Regele Portugaliei-si alesese de nasiu pre Victoru Emanuelu, care primindu invitatiunea si-tramise pre fiulu seu principele Amadeu la actulu acest'a. Insa nunciulu papale nu-lu potù primí de nasiu, fiendu principele Amadeu, cá membru alu familiei re-gesci din Itali'a, sub anatema. Patriarchulu de Lisabonu inca se aretà contrariu admiterei unui atare nasiu. Re-gele portugalu si-luà refugiulu la Napoleonu III., carele si primindu de a fí patrinu totu lucrulu se aplanà. —

Congresulu europénu este eara-si la ordinea dílei. Se vorbesce adica, cà Bismarck si-a propusu a invitá poterile apusene la unu congressu europénu spre desle-garea cestiúnei principatelor rupte de la Dani'a. —

Imperatulu Napoleonu inlocu de a avé, cu ocasiunea excursiunei sale la Arenenberg, intelnire cu regele

Prusiei, precumu sperau unii eara altii se temeau, fece o visita reginei Isabel'a din Spani'a, carea insoçita de famili'a regésca întórse visit'a Maiestatiloru sale francesci la scaldele din Biarritz in 11 l. c.

In Romani'a — dupe cumu nice nu se sperá altmintrea — cu întórcerea domnitoriului acasa s'a întorsu dinpreuna si liniscea si pacea asia de neaparatu de lipsa pentru desvoltarea institutiuniloru si pregatirea venitoriului mai ferice a acestei june tieri.

Varietati.

Adunarea generale a asociațiunei transilvane romane, tiente estu-tempu in dilele din urma ale lui Augustu in Abrudu, a fostu cu multu mai cercetata si mai viua, decâtu cea de anu din Hatiegu. A presieditu v. presiedintele, rdsmulu d. T. Cipariu. Discursuri s'au prelesu cinci: „Despre tablele cerate“ de v. presiedintele; „Insemnari din dreptulu romanu“ de d. Gozmanu; „Despre scientiele tehnice“ de d. secretariulu I. G. Baritiu; „Poporulu romanu in constitutiune“ de d. I. Antoneli; si „Despre istori'a dreptului romanu“ de d. dr. Hodosiu. Fondulu asociațiunei a crescutu in a. tr. cu 1.560 fl; pentru spese si stipendie diferite s'au preliminaru pre anulu venitoriu 1.810 fl. m. a. Cátu pentru unificarea ortografiei se decise: *se se respunda asociațiunei aradane, cá dorimu si recunóscemu necesitatea unificarei, dar se mai acceptamu inca unu anu, cá se se desbata prin tóte foile.* Adunarea viitória se puse pre diu'a de Santa-Maria, 27. Augustu, 1866 in Alb'a-Iuli'a. Pintre ocupatiunile serióse ale adunarei firesce n'au lipsitu nici petreceri, precumu: banchete, concertu de domnisiór'a Elis'a Cir'e'a, excursiuni la Detunat'a sel., asia cátu óspeti si ospetatori se despartira cu cele mai dulci suveniru de-olalata.

Santirea Ilustratíei sale noului episcopu romanu gr. or. alu Caranu-Sebisiului, Ioanu Popasu, se deplini in 27. l. tr. in Sabiiu prin Esc. sa d. metropolitu Andreiu b. Siagun'a. asistandu ilustrisimulu d. episcopu din Aradu, Ivasicoviciu. In formul'a promovarei dupa „Tel. rom.“ se întrebuintiara cuventele: „*Inaintedia-se alesulu, denumitulu si intarítulu episcopu sel.*“

Dupa „Monit.-ofic. al Romanié“ la serbatórea lui Dante celebrata de municipalitatile Florentiei si a Raveni in Raven'a luà si unu cetatianu romanu, d. Vegezzi-Ruscala, parte. Domni'a sa depuse pre mormentulu nemoritoriului poetu o coróna facuta in catifea verde cu frundie in forma de lauri si cu inmortalitate legate prin o petea in trei colori ale Romanié, avendu datulu brodatu in auru, ear in midilocu pre unu cartonu vernisatu urmatóri'a inscriptiune cu litere mari:

Pre ósele divinului
DANTE ALIGHIERI,
descoperitu in Raven'a
la 27 Iuniu 1865,

ROMANII DIN ANTAPA DACIA
cu profunda veneratiune depunu
acésta coróna.

Fiendu cá corón'a acést'a erá singur'a coróna adusa, — ne mai aflandu-se afara de corporatiunile Florentiei si Raveni, cari dedesera serbarea, vreunu altu represintantu strainu de façia — ast'a dede lunei se dica: cá Romanii au fostu mai italieni decâtu Italianii.

Ilustritatea sa dr. Ales. Dobr'a, episcopulu nostru din Lugosiu, avù in septeman'a trecuta nenorocirea, de

cadiendu din calésca rót'a acestei i-trecù preste unu petioru si-i fece o contusiune nu neinsemnata. Ni-se scrie totusi, cá contusiunea nu e periculósa. Domnedieu se apere viéti'a bunului archipastoriu!

Episcopii francesci voru se întreprinda unu lucru fórte frumosu si de laudatu. Ei proieptara se redice unu monumentu acelor 1500 de preoti, cari se deportara pre tempulu revolutiunei prime. Monumentulu se va asiediá pre tiermulu marei la cetatea la Rochelle, unde se imbarcara acei marturisoru spre esilare.

Renumitulu Ludovicu Veillot va se incépa in Briusela o fóia besericésca sub titlulu „Le catholique.“ Foi'a esinda e asigurata prin unu capitalu de 300.000 de franci.

Diurnalulu radicalu „Schw. Mercur“ i-se scrie din Smirn'a: „Aici se facu multu spre alinarea ne casului (cholerei) atátu din partea individiloru cátu si a corporatiuniloru. Intre ceste din urma ne place a poté numí pre sororile misericordiane francesci, cari si dealtmintrea au seceratu pre aici dej'a laude mari, cá pre acele, ce in privinti'a promtetiei de a se jerfi pre sine stau in frunte. Fora desclinire de religiune seau natiunalitate cérca aceste suflete pie si nobile pre nenorocitiu parasiti; in fiacare anghiuletiu alu cetatiei, diu'a nóptea, infruntandu orice periclu alu contagiunei seau lipitiunei, le-vedi grabindu la cei cuprinsi de cholera, ducundu-le mangaiare si ajutoriu, si nici caldur'a cea nesuferita a dilei nici departarea locuintiei morbosului nu-le inspaimenta si retiene, de a alergá intr' ajutoriulu omenimei suferitórié“. Totu astfelu adeveresce despre aceste fientie generóse si „Allg. Ztg.“

In septemanele trecute se tienù in Bern in Elveti'a congresulu internatiunale asupr'a indreptatírei religiunei in scóla. In siedinti'a de capetenia din 30 Augustu urmà discutarea asupr'a întrebarei urmatórié: E óre de lipsa se se despartiésca instruirea in morala de ceea in religiunea positiva, seau cá trebue se se concéda si preotului colucrare in scóla? Presiedintele aretà, cá întrebarea pusa stà in legatura nemidilocita cu iutrebarea despre despartírea beserice de statu, cu carea se ocupa adi mintile fórte multu in Elveti'a; dupa care se citira dóue epistole respective, un'a a dlui Vervoorf si alt'a tramisa de Edgaru Quinet. Cuventulu mai antáiu-lu luà referintele profesoriulu dr. Gelpke, si ajunse la acelu resultatu, cá in scóla religiunea nu se póte despartí de instruirea in morala, si cá e de a se dá imperatului ce e a imperatului, si beserice ce e a beserice. Totu asemenea grai si profesoriulu Daquet din Freiburg, carele demustrà, cá religiunea si mai alesu invetiatur'a despre nemorirea sufletului e o indeplinire neaparata a scientiei nóstre curatu filosofice, si cá moral'a de adi s'a nascutu in ieslea din Vitleimu, aducundu inainte si descriendu opintirile cele fora de efectu si folosu ale unui Plotone, Socrate si Confuciu pre tempulu paganetatiei. Dupa aceea apucà vorb'a d. Roussel, advocatu din Paris, carele indata la inceputulu oratiunei sale pretinse emancipare deplina de tóte prejudetiele, pofindu cá moral'a se se incredintieze scólei, eara relegiunea se se reduca acolo, unde ar fi trebuitu porurea se remana, adica in sinulu familiei. Cámu pre córd'a acést'a o menara si ceialalti Franci dd. Pascalu Dupraz, Pélissier si Iules Simon. Numai d. de Pressensé nu voi se scia de despartírea ideei religióse decâtu morala, deórace istori'a aréta, cá popórele devenira matore sub inspiratiunea celei de antáiu, si invingerea paganismului prin monoteismu trebue se se recunóscá de cea mai insemnata intemplantre a istoriei.